

М. О. Горна,
к. е. н., доцент кафедри математичного моделювання та статистики,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6011-5753>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.5.51

СТАТИСТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

M. Horna,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Mathematical
Modeling and Statistics, Kyiv National University of Economics named after V. Hetman

STATISTICS OF ATTRACTION TO ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY AS A COMPONENT
OF INFORMATION SECURITY FOR STATE POLICY IMPLEMENTATION

У статті проведено аналіз проблеми інформаційного забезпечення реалізації державної політики запобігання адміністративним правопорушенням статистикою притягнення до адміністративної відповідальності. Встановлено, що показники адміністративно-правової статистики відображають не тільки кількісну, а й якісну характеристику результатів діяльності адміністративних, правоохоронних органів та суду у зв'язку з чим дані цієї статистики відіграють важливу роль для реалізації державної політики, спрямованої на боротьбу з цими правопорушеннями. Від об'єктивної та якісної інформації про стан і результати заходів, спрямованих на запобігання адміністративних правопорушень залежить ефективність виявлення й усунення причин, які призводять до їх вчинення.

Сформовано напрямки реалізації такої політики та обгрунтовано необхідність прийняття управлінських рішень, спрямованих на реалізацію державної політики на основі системного аналізу даних статистики дотримання адміністративного законодавства.

Дослідження показало, що при реалізації державної політики необхідно поряд з показниками статистики притягнення до адміністративної відповідальності, також, враховувати показники соціальної статистики.

Наведено основні джерела-носії статистичної інформації у відповідній сфері. Проведено аналіз кількісного значення правопорушень за їх видами, динамікою, а також рухом справ у судах.

Дослідженням встановлено, що наразі, існуючий механізм опрацювання судової статистики більше спрямований на відображення поточного стану справ у судах, ніж на дослідження причин, які цей стан зумовили, а запропонована аналітична інформація дає дуже узагальнене бачення та не розкриває фактори, які вплинули на відповідні показники, вона не дозволяє виробити конкретні тактичні кроки для досягнення бажаних результатів.

Обґрунтовано необхідність використання для збору, обробки, перевірки та оприлюднення цифрових технологій, оскільки це сприяє зменшенню витрат часу та оптимізації процесу.

За результатами проведеної роботи запропоновано на законодавчому рівні передбачити обов'язок врахування органами виконавчої влади та їх посадовими особами статистики дотримання адміністративного законодавства, судової статистики, у вигляді адміністративних даних, при реалізації державної політики і прийнятті управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією такої політики сприятиме покращенню ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями.

The article analyzes the problem of information support for the implementation of the state policy of prevention of administrative offenses with the statistics of bringing to administrative responsibility. It was established that the indicators of administrative and legal statistics reflect not only the quantitative, but also the qualitative characteristics of the results of the activities of administrative, law enforcement agencies and the court, in connection with which the data of these statistics play an important role in the implementation of state policy aimed at combating these offenses. The effectiveness of identifying and eliminating the causes that lead to their commission depends on objective and qualitative information about the state and results of measures aimed at preventing administrative offenses.

The directions for the implementation of such a policy have been formed and the need to make managerial decisions aimed at the implementation of state policy based on a systematic analysis of statistical data on compliance with administrative legislation has been substantiated.

The study showed that in the implementation of state policy, it is necessary to take into account the indicators of social statistics, along with the indicators of the statistics of bringing to administrative responsibility.

The main sources-carriers of statistical information in the relevant field are given. An analysis of the quantitative value of offenses by their types, dynamics, as well as the movement of cases in courts was carried out.

Research has established that currently, the existing mechanism for processing judicial statistics is more aimed at reflecting the current state of cases in courts than at researching the reasons that led to this state, and the proposed analytical information gives a very generalized vision and does not reveal the factors that influenced the relevant indicators. It does not allow you to develop specific tactical steps to achieve the desired results.

The need to use digital technologies for collection, processing, verification and publication is justified, as it helps to reduce time costs and optimize the process.

According to the results of the work carried out, it is proposed at the legislative level to provide for the obligation of executive authorities and their officials to take into account the statistics of compliance with administrative legislation, judicial statistics, in the form of administrative data, when implementing state policy and making management decisions related to the implementation of such policy will contribute improving the effectiveness of fighting administrative offenses.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, правова статистика, дотримання адміністративного законодавства, реалізація державної політики, показники судової статистики, інформаційне забезпечення.

Key words: administrative offenses, legal statistics, compliance with administrative legislation, implementation of state policy, indicators of judicial statistics, information support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Правова статистика є однією з галузей статистики, завданням якої є кількісне дослідження тих явищ і про-

цесів, які належать до предмета діяльності судів, адміністративних і правоохоронних органів. Крім того, правова статистика вивчає показники діяльності самих цих органів і судів.

Різний характер правопорушень, які має враховувати правова статистика, а також особливості діяльності

установ, що здійснюють заходи контролю за ними, обумовлюють виділення трьох основних самостійних галузей правової статистики, які складають її систему:

1) кримінально-правову, що має своїм об'єктом кількісну сторону злочинності і заходи соціального контролю за нею;

2) цивільно-правову, безпосередній об'єкт якої — кількісна сторона цивільних правовідносин, що розглядаються судом, арбітражем, нотаріатом;

3) адміністративно-правову, об'єктом якої є кількісна сторона адміністративних правопорушень і заходів адміністративного впливу.

Правова статистика відображає всі стадії кримінального, цивільного й адміністративного процесів, причому всі вони характеризують, з одного боку, статистику рішень, що приймаються правоохоронними органами, і результатів їх виконання; з іншого — об'єктивну дійсність — абсолютні і відносні розміри тих правопорушень, з приводу яких приймаються ці рішення і оцінюються результати дій [1].

Водночас, показники адміністративно-правової статистики покликані відображати не тільки кількісну, а й якісну характеристику результатів діяльності адміністративних, правоохоронних органів та суду. При цьому, дані адміністративно-правової статистики мають особливе значення для реалізації державної політики, спрямованої на боротьбу з цими правопорушеннями, оскільки від об'єктивної та якісної інформації про стан і результати заходів, спрямованих на запобігання адміністративних правопорушень залежить ефективність виявлення й усунення причин, які призводять до їх вчинення.

У контексті зазначеного існує необхідність у дослідженні статистики притягнення до адміністративної відповідальності як складової інформаційного забезпечення державної політики запобігання адміністративним правопорушенням.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання правової статистики та адміністративно-правової відповідальності досліджувались такими вітчизняними вченими як І. В. Аксьонова, О. В. Гончар, О. О. Васечко, А. М. Єріна, І. О. Христин. Проблеми аналізу статистики адміністративних правопорушень в Україні знайшли відображення у працях Л. І. Гінчук, Р. О. Кулинича, С. В. Заєць.

Праці цих вчених присвячені вирішенню питань дослідженню показників та статистичних методів аналізу стану дотримання адміністративного законодавства. Водночас, питання інформаційного-статистичного забезпечення реалізації державної політики, спрямованої на боротьбу з адміністративними правопорушеннями не знайшли вичерпного відображення у наукових працях.

Таким чином, ця проблематика потребує дослідження та узагальнення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження інформаційного забезпечення реалізації державної політики запобігання адміністративним правопорушенням, вивчення системи по-

казників відповідної статистики та з'ясування їх значення для прийняття управлінських рішень в ході реалізації державної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до статті 6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України.

Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, забезпечуючи відповідно до Конституції України додержання законів, охорону державного і громадського порядку, прав громадян, координують на своїй території роботу всіх державних і громадських органів по запобігання адміністративним правопорушенням, керують діяльністю адміністративних комісій та інших підзвітних їм органів, покликаних вести боротьбу з адміністративними правопорушеннями [2].

Виходячи із завдань КУпАП можна сформулювати напрямки реалізації такої політики, а саме:

- охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку;
- зміцнення законності;
- запобігання правопорушенням;
- виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Науково-практичний коментар КУпАП дає визначення поняттю запобігання вчиненню адміністративних правопорушень як соціально спрямована діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян з виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадських установок громадян, та забезпечення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян [3].

Отже, реалізація державної політики, спрямованої на боротьбу з адміністративними правопорушеннями, так само як і прийняття управлінських рішень, пов'язаних із запобіганням адміністративним правопорушенням мають ґрунтуватися на системному аналізі даних статистики дотримання адміністративного законодавства та притягнення до адміністративної відповідальності.

Виходячи з Закону України "Про офіційну статистику" офіційна державна статистична інформація — задокументована кількісна та якісна, агрегована та репрезентативна інформація, отримана за результатами державних статистичних спостережень або сформована на основі адміністративних даних, що характеризує

масові явища і процеси, які відбуваються в економічній, соціальній, демографічній, екологічній, культурній та інших сферах життя суспільства в Україні та її регіонах. Адміністративні дані — дані, отримані державними органами (крім органів державної статистики), органами місцевого самоврядування та іншими юридичними особами відповідно до законодавства та задокументовані ними [4].

Діючи в межах прав та обов'язків, визначених нормами спеціального закону у сфері статистики органи Держстату готують і проводять статистичні спостереження за соціально-економічними та демографічними процесами в Україні та її регіонах, у тому числі за кількістю вчинених адміністративних правопорушень в усіх сферах життя суспільства. Відповідна статистична інформація надається державним органам та органам місцевого самоврядування. Така інформація потрібна для реалізації останніми своїх повноважень щодо прийняття рішень, спрямованих на вжиття дієвих заходів із профілактики та запобігання адміністративним правопорушенням.

Офіційну статистичну інформацію про адміністративні правопорушення використовує велика кількість різноманітних користувачів з різними потребами та вимогами — вчені, посадові особи державних органів та органів місцевого самоврядування, контролюючих органів, правоохоронних та судових органів [5].

Для повного та глибокого аналізу стану запобігання адміністративним правопорушенням, вивчення причин та умов їх вчинення необхідно дослідити зв'язок цих явищ з іншими об'єктивними умовами суспільного життя, що допоможе визначити всю сукупність існуючих факторів, які мали соціальне значення та спонукали до допущення протиправної поведінки. Тому при реалізації державної політики необхідно, також враховувати показники соціальної статистики, зокрема:

- показники статистики суспільного устрою;
- показники статистики рівня життя населення;
- показники статистики сфери обслуговування населення.

Аналіз стану боротьби з адміністративними правопорушеннями буде більш об'єктивним, якщо поруч із загальними коефіцієнтами дотримання адміністративного законодавства застосовувати комплекс диференційованих коефіцієнтів за різними рівнями: 1) коефіцієнти вчинення правопорушень та накладення адміністративних стягнень для різних груп населення; 2) коефіцієнти вчинення правопорушень та притягнення до відповідальності для певних суб'єктів; 3) коефіцієнти вчинення правопорушень та накладення адміністративних стягнень за різними територіями, регіонами, населеними пунктами; 4) коефіцієнти вчинення правопорушень та притягнення до відповідальності за об'єктами (наприклад, органами влади чи підприємствами), де вони були скоєні.

Показники структури адміністративних правопорушень доцільно вивчати: а) за об'єктами посягання; б) за суб'єктами правопорушень; в) за мірами відповідальності тощо. Комплексний підхід до вивчення динаміки вчинення адміністративних правопорушень та заходів їх запобігання вимагає аналізу трьох груп показників у комплексі.

Статтею 8 Закону України "Про офіційну статистику" визначається, що до джерел інформації, яка використовується для виробництва офіційної державної статистичної інформації, зокрема відносяться

- первинні та інші дані щодо респондентів, які підлягають статистичним спостереженням;
- адміністративні дані державних органів (крім органів державної статистики), органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб [4].

До недавнього часу основним носієм інформації щодо дотримання адміністративного законодавства була форма державного статистичного спостереження № 1-АП (річна) "Звіт про розгляд справ про адміністративні правопорушення та осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності", затверджена наказом Державної служби статистики України від 06.07.2018 № 120.

Проте, з метою приведення нормативних актів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, у відповідність із законодавством його було скасовано, а натомість не запроваджено відповідних публічних цифрових чи автоматизованих альтернатив, які б узагальнювали ці правопорушення. Очевидно, що відтепер виникнуть труднощі у отриманні інформації, яка потрібна для формування уявлення суспільством про тенденції у правопорушеннях, виявлення адміністративного тиску влади на населення або ж гонитви держави за кількісними показниками чи за створенням показного благополуччя [6].

На сайті Державної служби статистики України відображено інформацію про стан дотримання адміністративного законодавства лише даними за 2019 рік. Крім того, на підставі наказу Державної служби статистики України від 01.12.2021 № 299 втратили чинність Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження про розгляд справ про адміністративні правопорушення та осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності, затверджені наказом Державної служби статистики України від 30.10.2013 № 333.

На сьогодні, актуальними джерелами статистичних даних про адміністративні правопорушення являються, затверджені наказом Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 № 325 річні форми звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами № 1-п "Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення" та № 2-п "Звіт судів апеляційної інстанції щодо розгляду апеляційних скарг у справах про адміністративні правопорушення" [7].

Запропонована статистична інформація дає можливість ознайомитись з кількісним значенням правопорушень за їх видами, динамікою, а також рухом справ у судах. Детальніше інформація за 2021 рік наведена у таблиці 1.

Законом України "Про судоустрій і статус суддів" покладено обов'язок з організації ведення в суді судової статистики на голів місцевих та апеляційних судів, а серед основних повноваження Державної судової адміністрації України (далі — ДСА України) визначено організацію роботи з ведення судової статистики [9].

Таблиця 1. Розгляд місцевими загальними судами справ про адміністративні правопорушення (за видами правопорушень) за 2021 рік

Види правопорушень	Знаходилося в провадженні справ					Закінчено провадження у справах			Відсоток закінчених провадження м справ, %		Розглянуто	
	2020	питома вага %*	2021	питома вага %*	Темп приросту, %	2020	2021	Темп приросту, %	2020	2021	2020	2021
Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
у галузі охорони праці і здоров'я населення	82 676	9,21	87981	9,09	6,42	72 117	80087	11,05	87,23	91	8 968	8879
які посягають на власність	13 533	1,51	12595	1,30	-6,93	12 450	11468	-7,89	92,00	91	5 375	5214
у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини	21 797	2,43	17059	1,76	-21,74	20 424	16018	-21,57	93,70	94	14 352	11145
у промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів	1	0,00	-	0,00	-	1	-	-	-	-	-	-
у сільському господарстві, порушення ветеринарно-санітарних правил	587	0,07	587	0,06	0,00	555	568	2,34	94,55	97	293	319
на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язу	337 576	37,59	366601	37,86	8,60	306 649	324189	5,72	90,84	88	211 005	237725
у галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою	2 085	0,23	2153	0,22	3,26	1 965	2000	1,78	94,24	93	636	618
у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності	51 454	5,73	86503	8,93	68,12	46 540	74574	60,24	90,45	86	17 263	29338
у галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації	3	0,00	2	0,00	-33,33	3	1	-66,67	100,00	50	2	1
пов'язані з корупцією	8 638	0,96	10295	1,06	19,18	7 638	8911	16,67	88,42	87	4 583	5883
військові	25 207	2,81	24568	2,54	-2,54	24 380	23568	-3,33	96,72	96	18 670	18575
які посягають на громадський порядок і громадську безпеку	257 528	28,68	273402	28,24	6,16	241 192	252669	4,76	93,66	92	112 892	123584
які посягають на встановлений порядок управління	81 305	9,05	74530	7,70	-8,33	75 545	67691	-10,40	92,92	91	28 720	29201
які посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення	2 537	0,28	1013	0,10	-60,07	2 071	855	-58,72	81,63	84	617	193
справи про порушення митних правил	13 099	1,46	10900	1,13	-16,79	11 745	9456	-19,49	89,66	87	9 722	7449
інші, передбачені законодавчими чи нормативними актами												
УСЬОГО	898 026	x	968 189	x	7,81	823 275	872055	5,93	91,68	90	433 098	478124

Джерело: сформовано автором за [8].

Таблиця 2. Загальну статистику розгляду справ і матеріалів про адміністративні правопорушення

Найменування респондента	Перебувало на розгляді (тис.)			Надійшло на розгляд (тис.)		
	2020	2021	Темп приросту, %	2020	2021	Темп приросту, %
Місцеві загальні суди, матеріали і справи про адміністративні правопорушення	908 752	980 201	7,9	853 217	910 516	6,7
Апеляційні загальні суди, матеріали і справи про адміністративні правопорушення	28 896	31 500	9,0	26 773	27 944	4,4
УСЬОГО	937 648	1 011 701	7,9	879 990	938 460	6,6

Джерело: сформовано автором за [10].

Формами звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами, затвердженими наказом ДСА України 23.06.2018 № 325 передбачається, що місцеві загальні суди подають відповідну звітність територіальним управлінням ДСА України. Територіальні управління ДСА України подають звітність ДСА України, а копію — органу державної статистики за місцезнаходженням відповідному апеляційному суду. Апеляційні суди подають звітність ДСА України, а копію — територіальному управлінню ДСА України. На сам кінець, ДСА України — подає свою звітність Державній службі статистики України, а копію — Верховному Суду.

Зазначена форма передбачає, серед іншого, інформацію про кількість справ, що перебували на розгляді у місцевому суді, кількість повернутих судом справ (в тому числі для належного оформлення), кількість розглянутих справ та кількість нерозглянутих справ на кінець звітного періоду, а також інформацію щодо кількості осіб, щодо яких розглянуто справи і щодо яких накладено адміністративні стягнення у розрізі статей Кодексу України про адміністративні правопорушення або адміністративного правопорушення, яке не ввійшло до Кодексу, але передбачене іншими законодавчими чи нормативними актами [7].

За даними статистичних звітів ДСА України, упродовж 2021 року на розгляд до загальних місцевих і апеляційних судів, надійшло 939 тис. (за 2020 рік — 880 тис.) справ і матеріалів про адміністративні правопорушення.

Із них, до місцевих загальних судів на розгляд надійшло 911 тис. справ і матеріалів (у 2020 році — 853 тис.), а до апеляційних загальних судів — 28 тис. (27 тис. у попередньому році).

При цьому, на розгляді місцевих загальних судів усього перебувало 980 тис. (у 2020 році — 909 тис.) справ і матеріалів про адміністративні правопорушення, на розгляді апеляційних загальних судів — 32 тис. (29 тис. за попередній рік) [10].

Детально інформацію про загальну статистику розгляду справ і матеріалів про адміністративні правопорушення наведено у таблиці 2.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 23 Закону України "Про національну поліцію" поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень [11].

За статистичними даними Міністерства внутрішніх справ України протягом 2021 р. органами національної поліції України виявлено 5 млн 249 тис. (4 млн 762 тис.) (далі в тексті у дужках попередній рік) адміністративних правопорушень, що на 10,2 % більше порівняно з попереднім роком. За виявленими правопорушеннями складено 874 тис. (832 тис.) адміністративних протоколів та винесено 4 млн 375 тис. (3 млн 930 тис.) адміністративних постанов. Виявлено 3 млн 697 тис. (3 млн 498 тис.) осіб, які вчинили адміністративні правопорушення (на 5,7 % більше). Із них жінок — 442 тис. (394 тис.), неповнолітніх — 14,4 тис. (13,1 тис.).

Упродовж останніх п'яти років, з 2017 по 2021 рр. зберігається тенденція до збільшення (у середньому на 5,3 %) обсягу справ і матеріалів про адміністративні правопорушення, які надходять на розгляд до місцевих загальних судів.

Найпоширенішим видом серед адміністративних стягнень, застосованих місцевими загальними судами до осіб за вчинення адміністративних правопорушень, був і залишається штраф. Місцеві загальні суди оштрафували 439 тис. (399 тис.) осіб, що на 10,1 % більше порівняно з 2020 р. Загальна сума накладеного штрафу становила 2 млрд 940 млн грн (2 млрд 270 млн грн).

На 20,9 % збільшилася кількість осіб, до яких місцеві загальні суди за вчинення адміністративних правопорушень застосували попередження — 15,6 тис. (12,9 тис.).

Громадські роботи місцеві загальні суди призначили 6,8 тис. (7 тис.) правопорушникам, що порівняно з попереднім роком менше на 3,7 %.

Суспільно корисні роботи призначено 4,5 тис. (3,8 тис.) осіб, що на 17,7 % більше, проте їх частка від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення, залишилася на рівні попереднього року — 0,9 % (0,9 %).

Адміністративний арешт призначено 5,1 тис. (4,7 тис.) осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, що на 9,1 % більше.

Виправні роботи місцеві загальні суди застосували до 32 (35) осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Місцевими загальними судами позбавлено спеціального права (як основний, так і додатковий вид адміністративного стягнення) 80,3 тис. (74 тис.) осіб, що на 7,9 % більше.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як додатковий вид адміністративного стягнення, призначено 14 (10) особам.

Оплатне вилучення предмета, що був знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення (як основний, так і додатковий вид адміністративного стягнення), застосовано до 275 (255) осіб.

Конфіскацію предметів, що були знаряддями вчинення або безпосередніми об'єктами адміністративного правопорушення (як основний, так і додатковий вид адміністративного стягнення), місцеві загальні суди застосували до 16,6 тис. (17,9 тис.) осіб.

У 2021 р. вилучено 55 (38) одиниць вогнепальної зброї, 136 (28) одиниць бойових припасів, 3,6 кг (2,5 кг) наркотичних засобів. Конфісковано 2 (26) автомобіля; товарів та цінностей на суму 17 млн 125 тис. грн; валюту на суму 832 тис. грн.

У структурі справ про адміністративні правопорушення, що надійшли на розгляд до місцевих загальних судів, найбільшу частку становили:

- справи про порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП);

- справи про вчинення правопорушень, пов'язаних із керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 130 КУпАП) — 15,6 % (16,3 %);

- справи про вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або повідомлення про місце свого тимчасового перебування (ст. 1732 КУпАП) — 15,2 % (14,8 %);

- справи про порушення правил щодо карантину людей (ст. 443 КУпАП) — 7,3 % (8,4 %);

- справи про дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) — 6 % (6,8 %);

- справи про порушення правил адміністративного нагляду (ст. 187 КУпАП) — 5 % (5 %);

- справи про невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (ст. 184 КУпАП) — 4,9 % (4,5 %);

- справи про порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків (ст. 1631 КУпАП) — 2,1 % (0,8 %);

- справи про розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями (ст. 17220 КУпАП) — 1,7 % (2 %);

- справи про порушення порядку проведення розрахунків (ст. 1551 КУпАП) — 1,5 % (1 %);

- справи про торгівлю з рук у невстановлених місцях (ст. 160 КУпАП) — 1,5 % (1,5 %);

- справи про дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 КУпАП) — 1,3 % (1,5 %);

- справи про порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ст. 85 КУпАП) — 1,2 % (1,8 %)

- справи про керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право

керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки (ст. 126 КУпАП) — 1,2 % (0,9 %);

- справи про злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП) — 1 % (1,2 %);

- справи про розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (ст. 178 КУпАП) — 1 % (1,2 %);

- справи про порушення вимог фінансового контролю (ст. 1726 КУпАП) — 0,9 % (0,8 %);

- справи про незаконне перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону України (ст. 2041 КУпАП) — 0,7 % (1,7 %);

- справи про несплату аліментів (ст. 1831 КУпАП) — 0,9 % (0,8 %);

- справи про неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) (ст. 1632 КУпАП) — 0,7 % (1,4 %) [10].

Наразі, існуючий механізм опрацювання судової статистики більше спрямований на відображення поточного стану справ у судах, ніж на дослідження причин, які цей стан зумовили. Регулярні аналізи показників роботи судів, які здійснюються уповноваженими органами з системи правосуддя, є мало корисними з точки зору прийняття державних рішень. Безперечно, ця робота є важливою для розробки стратегічного бачення розвитку правосуддя, однак, оскільки відповідна аналітична інформація дає дуже узагальнене бачення та не розкриває фактори, які вплинули на відповідні показники, вона не дозволяє виробити конкретні тактичні кроки для досягнення бажаних результатів [12].

Важливо зазначити, що Законом України "Про офіційну статистику" передбачається створення статистичних інформаційних систем отримання, накопичення, оброблення та візуалізації адміністративних даних, що спрямовано на підтримку прийняття обґрунтованих управлінських рішень державними органами та органами місцевого самоврядування.

Отже, на законодавчому рівні закладено основу для використання статистики притягнення до адміністративної відповідальності для реалізації державної політики запобігання вчиненню адміністративних правопорушень.

Водночас, вважаємо, що встановлення на законодавчому рівні обов'язку врахування органами виконавчої влади та посадовими особами статистики дотримання адміністративного законодавства, судової статистики, у вигляді адміністративних даних, при реалізації державної політики і прийнятті управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією такої політики сприятиме покращенню ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями.

Для використання таких інструментів сьогодні створені якнайкращі умови. Розвиток інформаційних технологій якнайкраще сприяє застосуванню автоматизованої системи документообігу для збору, опрацювання і використання даних статистики притягнення до адміністративної відповідальності. В сучасних умовах розвит-

ку цифрових технологій опрацювання великої кількості статистичних даних здійснюється за допомогою спеціальних комп'ютерних програм, через діджиталізацію, що сприяє зменшенню витрат часу та оптимізації процесу.

Однак суттєвою перепоною, що стримує ефективне використання інформаційних технологій в органах державної влади, є недосконалість, а, по суті, неповнота і невірогідність вихідних даних, що доступні органам державної влади. Існуюча практика збору інформації, особливо статистичних даних, не відповідає завданням державного управління в умовах переходу до ринку, зокрема, у статистиці:

— взагалі не відбиваються деякі життєво важливі сторони забезпечення населення, які є, як правило, об'єктом контролю органів влади в передових країнах із ринковою економікою (наприклад, нематеріальні послуги населенню, оцінки різноманітних соціальних сторін життя населення і т.ін.);

— у статистичній інформації не узгоджені між собою формати та розмірності показників різних розділів, підрозділів статистичних форм звітності (наприклад, одні подані в абсолютних цифрах з визначеною розмірністю, інші в процентах до минулого (іноді базового) періоду тощо);

— не відбиваються або зовсім не враховуються цілі та завдання управління.

В результаті практично неможливо відстежити реакцію об'єкта управління соціально-економічної сфери на управлінські впливи органів державної влади або інтерпретувати дані статистики в інтересах управління.

Виходячи з викладеного вище, слід зробити висновки, що проблема підготовки та прийняття управлінських рішень ускладнюється внаслідок таких причин:

— недостатності інформації і знань про суть подій, що відбуваються, їх початок і можливий розвиток (проблема аналізу минулого і можливої ходи подій);

— складності і багатофакторності механізму виникнення та розвитку подій, неоднозначності причинно-наслідкових відносин;

— психологічного тиску через відповідальність за прийняте рішення і побоювання можливих наслідків його реалізації (проблема обґрунтованості рішення) [13].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження, показало, що показники статистики притягнення до адміністративної відповідальності відіграють важливу роль для інформаційного забезпечення реалізації державної політики запобігання адміністративним правопорушенням.

Водночас, невідображення актуальних даних щодо стану дотримання адміністративного законодавства створює прогалини у доступі до такої інформації. За таких умов доцільним є використання даних судової статистики, яка крім іншого показує кількісне значення правопорушень за їх видами, динамікою, а також рухом справ у судах.

За результатами дослідження встановлено, що існуючий механізм опрацювання судової статистики більше спрямований на відображення поточного стану справ у судах, ніж на дослідження причин, які цей стан зумовили, а запропонована аналітична інформація дає дуже узагальнене бачення та не розкриває фактори, які вплинули на відповідні показники, вона не дозволяє виробити конкретні тактичні кроки для досягнення бажаних результатів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з висвітленням проблем, які стосуються ефективності управлінських рішень, прийнятих з урахуванням аналізу адміністративно-правової статистики.

Література:

1. Правова статистика: курс лекцій / Уклад: к.ю.н., доц. Бабанін С.В., к.ю.н., доц. Телійчук В.Г.; к.ю.н. Ткаченко А.В.; д.ю.н., доц. Шаблистий В.В.; за заг. ред. д.ю.н., доц. В.В. Шаблистого. — Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. — 156 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51, ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін.; — К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. — 781 с.
4. Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 р. № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>
5. Гінчук Л. І. Звіти як основне джерело інформування користувачів про якість статистичної інформації про адміністративні правопорушення / Л. І. Гінчук // Статистика України. — 2018. — № 4. — С. 57—64.
6. Лаврентьев, Є. О. (2020). Основні тенденції притягнення у 2017-2019 роках до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Юридична наука, (1 (103)), 170—177.
7. Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами: Наказ Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 р. № 325. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SA18097.html
8. Аналітичні таблиці щодо стану здійснення правосуддя за 2021 рік. [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Судової влади України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/analit_tabl_2021_4_2021
9. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. ст. 545.
10. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2021 році. [Електронний ресурс]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zvi/Analiz_zdisn_pravos_2021.pdf
11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 31. ст. 545.

мості Верховної Ради України. 2015. № 40—41, ст. 379

12. Смалюк Р. Цифри на службі у правосуддя: 1639 слів про ефективність українських судів. [Електронний ресурс]. URL: <https://rpr.org.ua/news/tsyfry-na-sluzhbi-u-pravosuddia-1639-sliv-pro-efektyvnist-ukrainskykh-sudiv/>

13. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Університету внутрішніх справ, 2000. 368 с.

References:

1. Babanin, S.V. Teliychuk, V.H. Tkachenko, A.V. and Shablystyy, V.V. (2017), Pravova statystyka [Legal statistics], Dniprop. derzh. un-t vnutr. Sprav, Dnipro, Ukraine.

2. Verkhovna Rada of Ukraine (1984), "Code of Ukraine on administrative offenses", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (Accessed February 12, 2023).

3. Kalyuzhny, R.A. Komzyuk, A.T. and Pogribny, O. O. (2008), Kodeks Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya: Naukovo-praktychnyy komentar [Code of Ukraine on administrative offenses: Scientific and practical commentary], Vseukrayinska asotsiatsiya vydavtsiv "Pravova yednist", Kyiv, Ukraine.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On official statistics", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20> (Accessed February 12, 2023).

5. Hinchuk, L. I. (2018), "Reports as the main source of informing users about the quality of statistical information on administrative offenses", vol. 4, pp. 57—64.

6. Lavrentiev, E. O. (2020). "The main trends in bringing to administrative responsibility for offenses related to corruption in 2017—2019", vol. 1 (103), pp. 170—177.

7. State Judicial Administration of Ukraine (2018), Order "On the approval of annual forms of reports on the administration of justice by local and appellate courts", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SA18097.html (Accessed February 12, 2023).

8. Official website of the Judiciary of Ukraine, (2023), "Analytical tables on the state of administration of justice for 2021", available at: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/analit_tabl_2021_4_2021 (Accessed February 12, 2023).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (Accessed February 12, 2023).

10. Supreme Court (2022), "Analysis of the state of administration of justice in criminal proceedings and cases of administrative offenses in 2021", available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zvi/Analiz_zdisn_pravos_2021.pdf (Accessed February 12, 2023).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On the National Police", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Accessed February 13, 2023).

12. Smalyuk, R. (2022), "Figures in the service of justice: 1,639 words about the effectiveness of Ukrainian courts", available at: <https://rpr.org.ua/news/tsyfry-na-sluzhbi-u-pravosuddia-1639-sliv-pro-efektyvnist-ukrainskykh-sudiv/> (Accessed February 12, 2023).

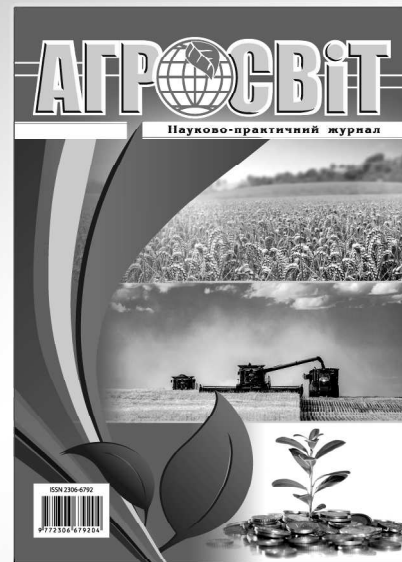
13. Aristova, I. V. (2020), Derzhavna informatsiyna polityka: orhanizatsiyno-pravovi aspekty [State information policy: organizational and legal aspects], Vydavnytstvo Universytetu vnutrishnikh sprav, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2023 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292